

EMLÉKEZÉS KAÁN KÁROLY ERDÉSZETI MUNKÁSSÁGÁRA

DR. VÁRADI GÉZA

Az erdész szakmai munkáját mindig nagy figyelem kíséri, de annak marandó társadalmi-gazdasági hasznosságát csak az utókor értékelheti. *Kaán Károly* erdőmérnök kiemelkedő életpályája méltó arra, hogy erdészeti és vezetői munkásságát, személyiségelemait példaként magunk elé állítsuk, ezzel örök tiszteltetést az ifjabb szaknemzedékkel is tudatosítsuk. Születésének 120. évfordulójára rendezett emlékünnepe csak igen rövid visszapillantást tesz lehetővé Kaán Károly termékeny erdészeti munkásságára. Az akkori jelent jobbitó és jövőt építő erdészeti vezető szakmánk első nagy tehetségű erdészeti-erdőgazdasági politikusának kell tekintenünk. Szakmáját valóban hivatásának tekintette, bizonyítja ezt az erdészet színvonalas irányítása, széles körű irodalmi munkássága és az erdészet társadalmi elismertetéséért vívott, szívós munkája.

Választott szakmája iránti mély elkötelezettség már főiskolai tanulmányainak befejezését követően jelentkezik, hamar kiválik kor- és kortársai közül. Munkaköre mellett nagy figyelemmel kísérte az erdészet minden területét, kutatta, kereste az azok közötti összefüggéseket és szakmája társadalmi hasznosságát. Mindig mérlegelte, hogy a korabeli erdészeti munkák elvégzése mennyiben felel meg a szakszerűségnek és a gazdaságosság követelményeinek. Ő már akkor látta e kettő közötti szoros, megbonthatatlan összefüggést, 1920-ban

a nemzeti vagyon közgazdasági jelentőségéről ír.

Feltehetően az összefüggések látásának igénye és egyre szélesebb szakmai ismerete eredményezhette, hogy már 1898-ban elnyerte az államerdészet nagy ösztöndíját és azzal külföldre utazhatott. Külföldön szerzett szakmai ismereteiről, tapasztalatairól részletes tanulmányban számolt be az akkori földművelésügyi miniszternek, melyért külön elismerésben részesült. Szakmai érdeklődése ebben az időszakban még elsősorban a hegy- és dombvidéki erdőgazdálkodás felé fordult. Erről meggyőzően ír a

„Hegyvidéki erdőgazdaság szerepe a nemzet háztartásában”

című, 1901-ben megjelent munkájában.

Nemzetközi kitekintéssel, tapasztalatokkal felvértezve, egyre nagyobb erő-

feszítéssel küzdhet a magyar erdészet megjobbításáért, a kincstári erdővagyon-gazdálkodás hosszú távú érdekeinek maradéktalan teljesítéséért. Ebben az időben erősen divott a fakitermelés tövön történő eladása egyes fakitermelő vállalatoknak. Kaán Károly tudatában volt a tarvágással letermelt és mesterséges felújításra ítelt erdősitések szakmai kárának. Ezért, külföldi tapasztalatait is felhasználva, *meggyőzően érvel a fakitermelések előre történő eladása és az erdők kizárólag mesterséges felújítása ellen*. Erdészpolitikusként — mint felelős ágazatvezető — világosan látja, hogy a házilag fakitermelés és a fokozatos felújítógazdálkodás alkalmasabb az erdők fenntartására, a jövedelem fokozására, valamint az erdővidéken lakók szociális viszonyainak javítására.

A fakitermelési és erdőfelújítási módszerváltozáshoz kapcsoltnak, szorgalmazta az erdők jobb feltárását és az akkor korszerűnek tartott szállítóeszközök szélesebb körű használatát. Megfontolt terveinek megvalósítása érdekében írta meg 1899-ben az

„Átalakulások az erdei termékek szállítóeszközeiben”

című tanulmányát, melyet az Országos Erdészeti Egyesület jutalomban részesített. Már akkor látta, hogy az erdőfeltárás a hazai és külföldi turizmus fejlődését is jól szolgálja.

Figyelme a fakeskedelemre is kiterjedt. Az ország faellátásának javítása és a tervszerűbb fakeskedelem érdekében 1917-ben egy *központi faértékesítő hivatal* létrehozását valósította meg.

Érezte a középkáderek, termelésirányítók hiányát, ezért 1918-ban Vadászerdőn létrehozta az első középfokú szakiskolát.

Kaán Károly meggyőződéssel vallotta, hogy az erdőgazdálkodást — fontos nemzetgazdasági funkciói miatt — csak az ország érdekeit figyelembe vevő, magasabb közgazdasági szempontok szerint lehet megítélni, vagyis az állam hosszú távú érdekeit e sajátos szakterületen, sajátos eszközrendszerrel kell és lehet vezérelni. Az 1920-ban megjelent

„Erdőgazdaság-politikai kérdések”

című munkájában, mint az erdészet állami irányításának országos vezetője, az

erdőgazdálkodás fejlesztésének komplex programját vázolja fel. Tudatában van annak, hogy e sajátos szakterület irányításához kollektív bölcsességre is szükség van. Szorgalmazza ezért a legkiválóbb szakértőkből álló Országos Erdészeti Tanács szervezését, melyet szükség esetére vétőjoggal is fel kíván jogosíttatni. Szükségesnek tartotta reformterveivel összehangoltan a szakszerűség növelése érdekében az erdészeti szakirányítás korszerűsítését is.

Az első világháborút követő erdővagyonvesztés miatt, korán felismerte az alföldfásítás szükségességét. 1920-ban megjelent,

„Erdőt az Alföldre”

című értekezése. Az államférfi bölcsességével látja, hogy az alföldfásítást az erdőnek a klímára és az egészségre gyakorolt kedvező hatása már igen sürgeti. Emellett a mezőgazdaság belterjessége is indokolja a mező- és erdőgazdálkodás megfelelő területi arányának meglétét. Az alföldfásítástól az előbb emlí-

tetteken túl, a helyi lakosság faellátásának javulását is várja. Mindezekért törvényben foglalt felhatalmazást kívánt ahhoz, hogy az Alföldön tervszerű elosztással erdőtelepítések és fásítások létesüljenek. Ezen építő jellegű programmal egy időben követelte az erdőirtások megszüntetését, szót emel a rendkívüli erdőhasználatok engedélyezése ellen. A szakmai feladatok összefogása érdekében, új erdészeti érdekképviseleti szervezet létrehozását javasolja.

Kaán Károly erőteljesen szorgalmazta — megfelelő érveléssel — az 1879. évi, XXXI. törvénycikkben foglalt régi erdőtörvény helyett, egy új, az erdők fenntartását és az erdőgazdaság fejlesztését hatékonyabban biztosító törvény életbe léptetését.

Irodalmi munkássága elismerésül 1924-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta, ahol székfoglaló előadását

„Változások a Nagy Magyar Alföld képén”

címmel tartotta meg.

Kaán Károly munkásságában a cél- és eszközrendszer szerves egységet alkotott. Kaán nem az üres szavak, hanem a megfontoltság és tettek embe-re volt. Következetes munkájának eredményeként jöttek létre „Az erdészeti igazgatásról”, „Az alföldi erdők telepítéséről és fásításáról”, „Az erdei alapokról” és „Az erdőbirtokhitelről” szóló, 1923. évi XVIII., XIX., XX. és XXI. törvénycikkek. Sajnos az erdőbirtokosok érdekeltsége miatt az „Erdőgazdasági érdekképviseletekről” szóló törvényjavaslatát nem tárgyalták meg. Fájdalmára nem terjeszthette elő: „Az erdők fenntartásáról szóló törvénytervezet”-ét sem, mely az 1879. évi XXXI. törvénycikket pótolta volna. Ebben a törekvésében a régi feudális földesúri gondolatvilágban élő erdőbirtokosok az erdővagyonnal való rendelkezési szabadságuk megsértését látták, ezért elgáncsolták. Kaán Károly ezen ellenállásban élete fő törekvéseinek megghiúsítását látta, ezért 1925-ben nyugalomba vonult. Ettől kezdve írásai révén szolgálta a magyar erdészet és ezáltal erős hittle a magyar nemzet sorsának jobbítását. Irodalmi tevékenységét ettől kezdve főként a Nagy Magyar Alföld bajainak orvoslására szánja. E célból 1927-ben

„A Magyar Alföld”

1929-ben

„Az Alföld problémája”

és 1939-ben az

„Alföldi kérdések”

című könyvei jelennek meg. A magyar erdészet 1958. október 2-án, Kaán Károly mellszobrának ünnepélyes leleplezésével adózott a nagy előd tiszteletének. Az Erdő 1958. novemberi számában *Madás András* erdész-politikus, az Országos Erdészeti Egyesület akkori elnöke és *Lesenyi Ferenc* ny. egyetemi tanár méltatták elévülhetetlen munkásságát. Emlékét őrzi az Országos Erdészeti Egyesület által 1985-ben alapított

Kaán Károly-emlékérem.

Nekünk, az utókor erdészeinek — 1940-ben bekövetkezett halála után — nagy örökséget hagyott hátra. Az alapos szakmai tudás és a felelősségérzet mellett *legfontosabb szakmánk társadalmi-gazdasági elismertetése, tekintélyének fenntartása*. A legfelső állami és pártvezetés 1985-ben tekintette át és vitatta

meg legfontosabb erdészeti, fagazdaság-politikai céljainkat. A cél- és eszköz-rendszer egységét tükröző határozatok következetes végrehajtása ma minden erdészszakember és vezető kiemelkedő feladata. Ehhez azonban olyan hajthatatlan gerincre és önzetlenségre is szükség van, amelyekkel Kaán Károly rendelkezett.

Mi, az utókor erdészei tudjuk, hogy — gondjaink ellenére is — számos feladatot megvalósítottunk. Kaán Károly céljai közül. Reméljük, hogy az alföld-fásítás atyjának Püspökladányban felállított szobrán néha a megelégedettség kedves mosolya is megjelenik szeretett Alföldjének több mint 11%-os erdőült-sége láttán. És talán — ha beszélni tudna — így felelné:

még többet és jobban, kedves utókor...

KAÁN KÁROLY, A GAZDASÁGPOLITIKUS

DR. OROSZI SÁNDOR

Amikor *Kaán Károly* életére és munkásságára emlékezünk, mindig gondolnunk kell a korra, amelyben ő élt és alkotott. 1867-től 1940-ig a magyar és a világtörténelemben olyan változások, átalakulások történtek, amelyek lényegesen befolyásolták pályafutását. Most csak néhány dátumot, eseményt emelnénk ki a születésétől haláláig terjedő időszakból.

Az 1867. évi osztrák—magyar kiegyezés megteremtette a magyar tőkés fejlődés lehetőségét. A millenniumi ünnepségek, a „boldog békeidők” világában induló magyar értelmiségiek, így az erdészek is, egy meglevő, nagyon is törekény kompromisszumokra épülő helyzetben folytathatták elődeik munkáját, miközben a gazdasági-társadalmi ellentmondások a megújulást, a változást sürgették. Az első világháború nem megoldotta, hanem tovább éllezte az ellentéteket. A háborút követő forradalmak sem tudtak itthon tartós változásokat hozni, miközben a világ, benne Európa, nagyot fordult. Magyarország, a mintegy harminc emberöltőt megért királyság, a modern civilizációk, sőt Európa egész történetében példa nélkül álló békére kényszerült. A dualizmus alatt kiépült gazdasági élete teljesen megbénult, az újraindításhoz azonban a társadalmi berendezkedés nem változott, a régi alapokon, a régi ellentétek terhével próbált talpra állni. Az 1929—1933 közötti gazdasági világválság rámutatott az újjáépítés ingatag alapjaira.

Kaán Károly megérte a második világháború előestéjének gazdasági konjunktúráját, sőt a trianoni béke revíziójának első állomását is. Az emberiség történetének legnagyobb világégését, Magyarország minden korábbinál nagyobb pusztulását azonban már nem láthatta, mint ahogyan a teljesen új alapokon induló újjáépítést sem. Munkájának, eszméinek jelentős része mégis ebben az új gazdasági-társadalmi rendben válhatott, válhat valóra, így méltán emlegetjük őt a haladó törekvések egyik jelentős alakjaként.

Kaán Károly pályája úgy indult, mint a többi, kincstári erdészé. Gyakornok, segéderdőmérnök, erdőmérnök, majd főerődmérnök és 1907-ben erdőmester. Mégis, mi késztette, hogy a gyakorlati kérdések mellett, országos erdészeti, sőt általános gazdasági, majd politikai ügyekkel is foglalkozzék? Az erős szakmaszereteten kívül bizonyára a szolgálat helyén, Besztercebányán lépten-nyomon előbukkanó erdősbányász múlt, a nagy elődök elhivatottsága, a reá is háruló felelősség, a folytatás, a továbbvitel felelőssége. Ugyanakkor külföldi tanulmányútjai során a korabeli leg-haladóbb törekvésekkel, a hazainál fejlettebb viszonyokkal is megismerkedett. Leg-